

DE MONASTIEKE TUIN

Laura van Abt Poimên

DE MONASTIEKE TUIN

52 teksten voor u gelezen

 | LANNOO

Dit boek werd voor u samengesteld door Dirk Doms, Willy Dupont,
Linda Vercauteren, Ann Vermeire, Leo Vos, Alexis Werbrouck osv.

Tekeningen: Maur-Etienne van Doorslaer osv.

Inhoud

Woord vooraf	10
<i>'De monastieke tuin'</i>	
Inleiding	12
1 Willem van Saint-Thierry	17
<i>Huisgenoot worden van uitgelezen meesters</i>	
2 Julian van Norwich	21
<i>Nu eens vertroosting, dan weer verlatenheid</i>	
3 Teresa van Ávila	23
<i>Twee bekkens met water</i>	
4 Isaak de Syriër	29
<i>Een vermorzeld hart dat rust in God</i>	
5 Matta El-Maskîne	33
<i>Van meditatie naar contemplatie</i>	
6 Johannes Cassianus	37
<i>God, kom mij te hulp (Ps 70:2)</i>	
7 Michael Casey	44
<i>Je gewoonheid aanvaarden</i>	
8 Christian de Chergé	47
<i>Als een à-Dieu een gezicht krijgt ...</i>	
9 Aelred van Rievaulx	50
<i>Bethlehem-Nazareth-Jeruzalem: een spirituele weg</i>	

10	Jeroen Witkam	56
	<i>Stilte als diep menselijke weg</i>	
11	Evagrius van Pontus	60
	<i>De moordende steek van de middag (Ps 91:6)</i>	
12	Guerric van Igny	62
	<i>Gelukkige zondaar (Lc 15:11-32)</i>	
13	André Louf	68
	<i>Wat heb je Me te geven ?</i>	
14	Bernardus van Clairvaux	71
	<i>In zichzelf ontwricht, door God opgericht</i>	
15	Thomas Merton	73
	<i>Mijn vertrek uit de wereld is geen verwijt aan jou die in de wereld blijft</i>	
16	Michael Casey	79
	<i>Mest in de handen van de Meester</i>	
17	Willem van Saint-Thierry	82
	<i>Nederige minnaar van de Onnoembare</i>	
18	Sergej Bolsjakov in gesprek met vader Michaël	85
	<i>Vrede – rust – zwijgen</i>	
19	Johannes Cassianus	92
	<i>Psalmen laten opstijgen uit je hart</i>	
20	Benedict Thissen	96
	<i>Het menselijk tekort – onze kostbaarste schat</i>	
21	Gregorius de Grote	105
	<i>Tot wachter aangesteld</i>	
22	Bernardus van Clairvaux	108
	<i>Spits de oren van je hart om de innerlijke stem te horen</i>	
23	Timothy Radcliffe	112
	<i>De troon van God</i>	

24	Hadewijch	123
	<i>De ogen van de ziel</i>	
25	Johannes van het Kruis	126
	<i>De ruit en de zonnestraal</i>	
26	Een monnik	133
	<i>Binnengaan in de stilte</i>	
27	Thomas Merton	137
	<i>Hagia Sophia</i>	
28	Bernardus van Clairvaux	148
	<i>De grootheid van God</i>	
29	Matta El-Maskîne	151
	<i>De genade van de tranen</i>	
30	Johannes van het Kruis	157
	<i>Strofen van de ziel die pijn om God te zien</i>	
31	Michael Casey	162
	<i>Regelmaat voert tot diepgang</i>	
32	Bernardus van Clairvaux	166
	<i>Maak jezelf tot een waterbekken</i>	
33	Elisabeth van Dijon	175
	<i>Leven in een eeuwige nu</i>	
34	Minke de Vries	177
	<i>Tussen woestijn en gemeenschap</i>	
35	Johannes Cassianus	180
	<i>Je ziel laten vasten</i>	
36	Jeroen Witkam	183
	<i>Houd de dief!</i>	
37	André Louf	188
	<i>Waarmee bidden ?</i>	
38	Sergej Bolsjakov in gesprek met vader Arkady	199
	<i>Zich laten glad schuren</i>	

39	Eckhart	204
	<i>Van God houden zoals hij is : niet-God</i>	
40	Prosper Guéranger	209
	<i>Wees geen vader, maar een moeder voor uw zonen</i>	
41	Thomas Merton	211
	<i>Uitnodiging tot de universele dans</i>	
42	Benedictus	218
	<i>Luister ... naar een monnikenvader</i>	
43	Christian de Chergé	221
	<i>Het 'martelaarschap' van de liefde</i>	
44	Julian van Norwich	226
	<i>'Ik ben de grond van jouw smeekbede'</i>	
45	Benoît Standaert	228
	<i>Leegte</i>	
46	Armand Veilleux	234
	<i>Goede praktijken worden geboren uit het leven</i>	
47	Aelred van Rievaulx	239
	<i>Omarm de hele wereld</i>	
48	John Main	241
	<i>Zeg uw mantra</i>	
49	Woestijnvaders	246
	<i>Hoe woestijnvaders bidden</i>	
50	Henri Le Saux	250
	<i>Het geheim van mijn wezen: OM</i>	
51	Marcellin Theeuwes	257
	<i>Heeft eenzaamheid als levenskeuze nu nog zin?</i>	
52	Efrem de Syriër	260
	<i>Vastengebed</i>	

Over de auteurs	262
<i>Beknopte biografische gegevens met een aantal Nederlandstalige teksten.</i>	
Chronologie	268
Verantwoording	269

Woord vooraf

‘De monastieke tuin’

Deze titel verwoordt heel goed wat dit boekje is geworden. Na het uitgeven van ons zakpsalter in 2010 groeide de vraag wat we de leden van de Laura van Abt Poimên¹ en andere belangstellenden nog meer konden bieden om sterker door te dringen in de monastieke spiritualiteit. Zo groeide het verlangen om teksten van monastieke schrijvers te bundelen. Niet zomaar teksten vlug her en der geplukt uit één of ander boek, maar teksten die we eerst samen met een groepje laurieten zouden lezen en proberen te doorgronden en op ons te laten inwerken. Meer dan drie jaar zijn we deze tocht gegaan. Iedereen bracht thema's en teksten aan, maandelijks kwamen we samen om dat materiaal te lezen en te delen wat die teksten met ons hadden gedaan. Zo probeerden we te voorvoelen of een tekst iets te bieden had voor wie dieper in het monastieke wou doordringen. Het waren stuk voor stuk prachtige en leerzame avonden. In het boekje dat voor u ligt krijgt u naast een waaier aan monastieke teksten, een korte duiding van de teksten en hun titel in de inleiding.

‘De monastieke tuin’ bestaat uit 52 ‘perceeltjes’, eentje per week. Een week lang een tekst herkauwen (*ruminatio*) maakt het mogelijk er helemaal in ondergedompeld te worden, ook al gaat het soms wat stug of moeilijk. Het boekje leent zich tevens uitstekend om regelmatig met enkelen samen een tekst te lezen en er rond te delen. Graag

willen wij ons werk met u, beste lezer, delen. We hopen dat u – net als wij – elke tekst mag ervaren als een parel die u mag ontdekken in deze monastieke tuin.

Linda Vercauteren,
namens de Laura van Abt Poimèn
15 november 2015

- 1 De Laura van Abt Poimèn ontstond in 2005, onder impuls van Benoît Standaert, benedictijn van de Sint-Andriesabdij (Brugge). Deze beweging beoogt op een eigentijdse wijze te leven in het spoor van de woestijnvaders en van Benedictus, maar niet in een monastiek samenlevingsverband. Elke deelnemer of lauriet – a.h.w. een monnik of moniale ‘in de wereld’ – leeft alleen of in gezinsverband maar is toch met alle anderen verbonden. Zo zijn ‘laurieten’ voor elkaar een steun en een stimulans om dit ideaal in het dagelijkse leven concreet gestalte te geven.

Website: www.lauravanabtpoimen.be

Inleiding

De monnikenvader Benedictus hecht, behalve aan het gebed en de arbeid, veel belang aan de lezing. Ook hierin moet bij het opstellen van de dagorde van een gemeenschap worden voorzien. De tijd die op zondag vrijkomt door het stilvallen van de arbeid, wijden de broeders aan lezing. Het gaat allereerst om lezing van de heilige Schrift, wat doorgaans *lectio divina* heet. In hoofdstuk 73 van zijn Regel verruimt Benedictus echter deze lezing naar toen reeds aanwezige monastieke teksten of geschriften van kerkvaders. Zo nodigt hij uit tot het lezen van de Regel van de heilige Basilius of het kennismaken met de wijsheid van de woestijnvaders via de geschriften van Cassianus.

Doel van het lezen is niet zozeer meer te weten, maar te groeien in menselijke en christelijke wijsheid en in Godsverbondenheid. Om deze geestelijke dynamiek te bevorderen is een juiste houding ten opzichte van de gelezen tekst onontbeerlijk. Je grijpt niet naar een tekst, maar je laat je erdoor grijpen. Je stelt je op als een leerling. De schrijver mag tijdens het lezen je meester zijn. In het beste geval kom je tot de verrassende ontdekking dat er iets als een zielsverwantschap aanwezig is tussen jezelf en de schrijver, een groeiende vertrouwdheid, een verlangen om in gesprek te blijven met deze of gene auteur, een vriendschappelijke relatie. De bronvermeldingen en 'Over de auteurs' kunnen je helpen bij een verder contact met de schrijvers.

Voor een vruchtbare lezing is het van belang een gevoel te bewaren voor de waarde en de waardigheid van het woord. Wat de joodse schrijver Abraham Heschel schrijft over het gebed is eveneens van toepassing op het lezen: ‘Woorden zijn niet van papier. Woorden van gebed zijn schatkamers van de geest. Pas nadat wij in de woorden een licht hebben ontstoken, kunnen wij hun rijkdommen aanschouwen. Pas nadat we het hart van een woord hebben bereikt, krijgen we oog voor de rijkdommen in onze ziel.’ Daarom is het goed zich te oefenen in de praktijk van het langzaam en meditatief lezen met een open en ontvankelijke aandacht. Zo wordt lezen geleidelijk aan een kunst van het lezen. Voor ons, mensen uit het tijdperk van de elektronica met zijn mogelijkheden om snel te scannen en te mailen, vraagt deze kunst extra toeleeg in vergelijking met de tijd toen in monastieke scriptoria met het spreekwoordelijke monnikengeduld teksten met de hand werden gekopieerd.

De zes samenstellers van deze bundel hebben er zich aan gewaagd om samen tekstfragmenten met elkaar te delen, te lezen en te bespreken. De rijke verscheidenheid van de keuze is een weerspiegeling van de verscheidenheid binnen de leesgroep. De titeltjes bovenaan de teksten blijken dan weer – tenzij de auteur zelf al een titel had aangegeven – de uitdrukking van een consensus die stilaan al delend vorm kreeg. Voor de gebruiker van dit boekje zou het al lezend een oefening kunnen zijn om zelf een persoonlijke titel uit te denken vanuit de vraag: ‘Wat is voor mij de kernboodschap van deze tekst en hoe zou ik die in een paar woorden kunnen formuleren?’

De 52 teksten bestrijken de hele monastieke geschiedenis, te beginnen met de 4e-5e eeuw tot vandaag. Een aantal auteurs zijn nog in leven. Dat hierbij de 17e en 18e eeuw afwezig blijven mag verbazen. Werden in die twee eeuwen niet echt monastieke teksten geschreven of duidt dit op een lacune in de kennis van de monastieke literatuur bij de samenstellers?

De waaier is internationaal: van West- en Oost-Europa over Egypte en Syrië naar Amerika, India en Australië. De schrijvers zijn mannen én vrouwen. De interreligieuze dialoog wordt vertegenwoordigd door de veelzijdige Thomas Merton, Henri Le Saux, een pionier in de dialoog tussen hindoeïsme en christendom, Jeroen Witkam, zenmeester, monnik en voormalig abt, John Main die dankzij zijn contacten met een Indiase Swami in Maleisië de christelijke meditatie herontdekte. Sterk mystiek gekleurde teksten zoals die van Julian van Norwich, Hadewijch, Johannes van het Kruis of Bernardus wisselen af met raadgevende teksten van meer praktische aard van Johannes Cassianus, Aelred van Rievaulx, Michael Casey en anderen.

De situatie waarin de auteurs zich bevinden is in sommige gevallen zeer contrasterend. Zo luisteren we naar monniken in de eenzame Egyptische woestijn in de 4e-5e eeuw of naar de recluse Julian in de teruggetrokkenheid van haar kluis in Norwich in de 14e eeuw, maar evenzeer naar de hedendaagse dominicaan Timothy Radcliffe die in het jubeljaar 2000 een wereldcongres van enkele honderden benedictijnse abten toesprak in een grote aula in Rome.

Bij aandachtige lezing valt de betrokkenheid en verbondenheid van de auteurs met hun lezers op, al leiden de meeste van deze mensen een stil en uit de wereld teruggetrokken leven. Sprekend voorbeeld hiervan is Julian van Norwich die in een relaas van haar eerste visioen schrijft: ‘Het is bovenal dit schouwen en minnen van de Schepper, dat de ziel in eigen ogen klein maakt en haar met eerbiedige vrees en ware nederigheid vervult, en tegelijkertijd met heel veel liefde voor haar broeders en zusters in Christus.’

Beste lezer en lezeres, maak vrij en ontspannen een wandeling in de hier aangeboden monastieke tuin, doch indachtig de raad van de cisterciënzermonnik en vriend van Bernardus, Willem van Saint-Thierry: ‘Een tekst die men toevallig tegen het lijf loopt en geen continuïteit in de lezing tot gevolg heeft, voedt de ziel niet, maar levert haar uit aan wisselvalligheid. Hoe vluchtiger geconsumeerd, des te vlugger hij uit het geheugen verdwijnt. Beter is het om huisgenoot te worden van uitgelezen meesters en de ziel met hen vertrouwd te laten worden.’

Alexis Werbrouck osb

Willem van Saint-Thierry

Huisgenoot worden van uitgelezen meesters

Op vastgestelde uren houdt men zich onledig met een welbepaalde lezing. Want een tekst die men toevallig tegen het lijf loopt en geen continuïteit in de lezing tot gevolg heeft, voedt de ziel niet maar levert haar uit aan wisselvalligheid. Hoe vluchtiger geconsumeerd, des te vlugger hij uit het geheugen verdwijnt. Beter is het om huisgenoot te worden van uitgelezen meesters en de ziel met hen vertrouwd te laten worden.

Vooraf aan de boeken van de heilige Schrift is men het verplicht om ze te lezen en te verstaan in diezelfde geest die ze deed ontstaan. Je zult met de gedachtegang van Paulus nooit vertrouwd raken als je niet door aandacht bij het lezen en assimilatie bij het van buiten leren, jezelf doordrenkt met zijn geest. David zul je nimmer begrijpen als je je eigen ervaring niet openstelt voor de gevoelens die de psalmen tot uitdrukking brengen. En zo gaat het ook met de andere auteurs. Verder, over welk boek het ook gaat: *lectio*¹ en studie verschillen evenveel van elkaar als vriendschap en gastvrijheid, evenveel als broederlijke genegenheid en een voorbijgaande groet.

Vertrouw ook elke dag een brokje van je gewone *lectio* toe aan de maag van je geheugen; een hapje dat beter verteert en dat, om het beeld van de mond te gebruiken, voorwerp is van voortdurend herkauwen. Het kan om een

gedachte gaan die aansluit bij onze levenswijze of die onze aandacht vermag vast te houden en onze ziel zo weet te boeien dat vreemde gedachten verre blijven.

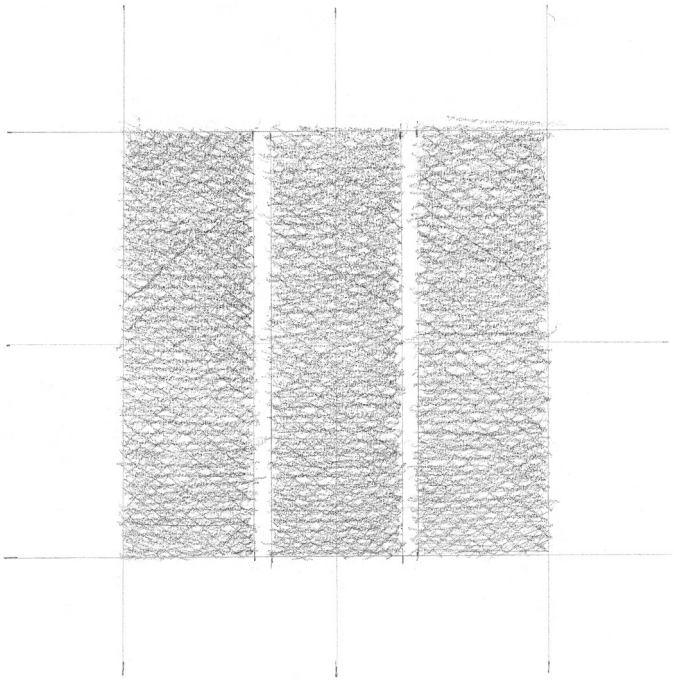
Uit de lectio moet een gemoedsaandoening groeien. De lectio wordt ook herhaaldelijk onderbroken door gebed. Dergelijke onderbrekingen storen de ziel minder dan dat ze haar binnenvoeren in een helderder verstaan van de tekst.

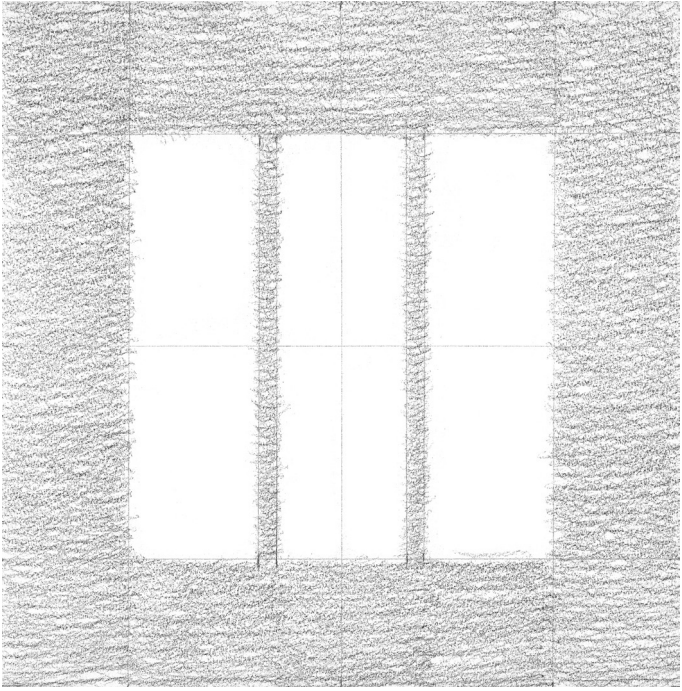
De lectio staat in functie van de intentie. Zoekt de lezer in de lectio werkelijk God dan werkt al wat hij leest mee naar dit ene doel. Zijn denken raakt geboeid en omvat de betekenis van de tekst naar Christus toe. Maar wijkt hij af van dit doel, dan sleept zijn intentie alles met zich mee. Hoe heilig of vroom de dingen ook mogen zijn die hij vindt in de Schrift, zij staan toch in dienst van zijn slechtheid en ijdelheid door de ommekeer van zijn gevoelens of de verdwazing van zijn geest. Bij de schriftlezing is daarom de vreeze Gods altijd begin van wijsheid². In haar sluit zich de intentie van de lezer; uit haar schoot ontspringen vervolgens zowel het begrijpen als het ervaren van het gelezene, beide harmonieus met elkaar verbonden.

1 In strikte zin *lectio divina* of Bijbellezing, bestaande uit lectio (lezing) – meditatio of ruminatio (meditatie) – oratio (gebed) – contemplatio (stil schouwend verwijlen). In de monastieke traditie is meditatio niet zozeer overweging, maar wel het herhalen van een tekst tot hij een plaats heeft gevonden in het geheugen van het hart.

In ruimere zin *lectio spiritualis* of geestelijke lezing van andere teksten.
2 Zie Ps 111:10.

Willem van Saint-Thierry. De Gulden Brief [vertaald, ingeleid en geannoteerd door G. Aerden], Ten Have, Kampen, 2005, 87-88.

Julian van Norwich

Nu eens vertroosting, dan weer verlatenheid

Hierna liet Hij mijn ziel een opperste geestelijk genot smaken. Ik voelde me boordevol blijvende zekerheid, krachtig bevestigd, vrij van kwellende angst. Zo verheugend en zo geestelijk was deze ervaring, dat ik één en al vrede was, rustig en ontspannen, en dat niets ter wereld mij had kunnen verstoren.

Het duurde echter niet lang of ik werd overhoop gehaald, en aan mezelf overgelaten. Ik voelde me loom, ontevreden met mijn bestaan en geïrriteerd over mezelf, zodat ik nauwelijks het geduld opbracht om verder te leven. Voor dit soort ervaring kan er geen troost noch verzachting bestaan, behalve dan het geloof, de hoop en de liefde. Deze droeg ik ook werkelijk in mij, maar ik werd het nauwelijks gewaar. Ineens schonk onze lieve Heer mijn ziel opnieuw vertroosting en vrede, genot en zekerheid, zo zalig en groots dat geen angst, geen verdriet, geen pijn, fysiek noch geestelijk, deze had kunnen verstoren. Daarna dook opnieuw de pijn op, dan weer de vreugde en het genot: nu het ene, dan het andere, steeds weer opnieuw. Ik denk wel twintig keer na elkaar. In de ogenblikken van vreugde had ik met Paulus kunnen zeggen: 'Niets kan me scheiden van de liefde van Christus'; en in de pijnlijke momenten had ik met Petrus kunnen uitroepen: 'Heer, red me, ik verga!'

Dit visioen werd mij getoond opdat ik zou leren begrijpen dat een dergelijke ervaring nuttig kan zijn voor sommige zielen. Het is goed dat zij soms vertroosting ondervinden, en dat zij die op andere keren moeten ontberen en aan zichzelf overgelaten worden. God wil dat we beseffen dat de bescherming die Hij ons biedt in wel en in wee steeds even groot is, en dat een mens soms om bestwil aan zichzelf overgelaten wordt, ook al is dit niet altijd het gevolg van zijn zonde. Bij mij was er immers toen geen sprake van een zonde die deze verlatenheid zou verdiend hebben, plots en onverwachts als zij intrad. En dit zalige gevoel had ik evenmin verdiend. De Heer geeft dat zomaar, wanneer Hij wil. En Hij staat op andere ogenblikken toe dat we ons ellendig voelen. Beide zijn uitingen van één en dezelfde liefde. Het is immers Gods wil dat we zelf ons uiterste best doen om onze gemoedsvrede te bewaren, want de zaligheid is eeuwig en de pijn gaat voorbij. Zij zal voor hen die gered zullen worden tot niets gereduceerd worden. Daarom wil Hij niet dat we op onze pijnervaringen ingaan door te wenen en te klagen, maar wel dat we er prompt overheen stappen om ons op te houden in de grenzeloze genieting die God is.

G. Valkenborgh, *'Alles komt goed ...'* Julian van Norwich. *Visioenen*, Altiora/Kok, Averbode/Kampen, 1994, 57-58.

www.lannoo.com
www.lauravanabtpoimen.be

Registreer u op onze website en we sturen u regelmatig een nieuwsbrief met informatie over nieuwe boeken en met interessante, exclusieve aanbiedingen.

Omslagontwerp en vormgeving Studio Lannoo
Illustraties © Maur-Etienne van Doorslaer

© Uitgeverij Lannoo nv en de Laura van Abt Poimên
D/2015/45/470 – ISBN 978 94 014 2879 8 – NUR 700

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.